

EFOP-3.4.4-16-2017-00022 MTMI SZAKOK NÉPSZERŰSÍTÉSE A DUNAÚJVÁROSI EGYETEMEN ÉS VONZÁSKÖRZETÉBEN

A KÖZÉPISKOLÁS KOROSZTÁLY JELLEMZŐI

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

A SERDÜLŐKOR (PUBERTÁS)

- Átmenet a gyermekkor és felnőttkor között biológiai, pszichológia, társadalmi vonatkozásban.
- A stabil felnőtt személyiség alapjának kialakulása.

- A hipotalamusz
 - aktiválja a csatlakozó agyalapi mirigyét. Ez fokozza a növekedési hormon termelést.
 - Testi növekedés felgyorsul, felnőtt testmagasság 98%-át eléri a pubertás végére.
 - Növekedési ütem: először láb hosszúsága, majd törzs megnyúlása, váll, mellkas kiszélesedése. Fej kis növekedése.
 - Testforma változása, fiú-lány látható testalkati különbségeinek megjelenése; fiúk testi ereje nagyobb lesz.

- A hipotalamusz
 - aktiválja a nemi (gonadotrop) hormonok termelését. Ezek az ivarmirigyekre (petefészek, herék) hatnak.
 - Nőknél a petefészket ösztrogén és progeszteron hormon termelésre serkentik (peteérés), férfiakban a herék és mellékherék által termelt tesztoszteront kiválasztódását serkentik, ezzel a spermium termelődését eredményezi.

ELSŐDLEGES NEMI JELLEG

- A szaporodás szerveinek növekedése és érése.
- Herék hímivarsejteket, prosztatata ondót termel, ondóvezetékben találkoznak.
- Éjszakai magömlések fiúknál.
- Lányoknál peteérés, menstruáció.

MÁSODLAGOS NEMI JELLEG

- Külsőleg megjelenő változások: pl. mellek, szőrzet, hang fiúknál mélyül stb.
- Nemi érés korábbra került: pl. menstruáció 1840-es években 14-15 év körül volt az ipari társadalmakban.
- Test hirtelen változása- testkép változása.
- Hirtelen bekövetkező testi változások okozta zavarok serdülőknél.

SERDÜLŐKOR A KULTURÁLIS KÜLÖNBSÉGEK TÜKRÉBEN

- Pl. Kalahári sivatag egy népénél pl. a nemi érettség és házasságkötés, utódnevelésre, munkára való képesség időben egybeesik.
- Fejlett ipari társadalmakban oktatás, eltartott, szülőtől függő gyermeki élethelyzet még sokáig tart, miközben a biológiai érettség megtörténik.
- Szexuális életre alkalmas, ugyanakkor a felnőtt jogok és kötelességek vállalása a pubertás utánra tolódik.
- Képzési idő növekszik, a serdülőkor (függő helyzet miatt) meghosszabbodik.
- Oktatás (tanulás) és munka elválik, így felnőttek-serdülők eltávolodnak.
- Generációs különbségek nőnek, a kortársak szerepe nő.
- Emiatt a pszichés, társas és biológiai fejlődés közti eltolódások keletkeznek.

GONDOLKODÁSBELI VÁLTOZÁSOK A KISISKOLÁSOKHOZ KÉPEST (KEATING, 1980)

- Gondolkodás a lehetőségekről, alternatívák keresésének képessége
- Előre gondolkodás, tervezés rendszeresen (pl. jövő nyárra)
- Hipotézisek használata a gondolkodásban (mely döntésnek mi lesz a várható következménye)
- Gondolkodás a saját gondolkodásról, mások gondolkodásáról
- A megszokás korlátait meghaladó gondolkodás (erkölcs, politika, társas kapcsolat, élet nagy kérdései)

KOGNITÍV FEJLŐDÉS

- Piaget: formális műveleti gondolkodás: 12-19 év.
- Problémán belül minden logikai kapcsolatot módszeresen végiggondol.
- Lelkes érdeklődés az elvont eszmék és magának a gondolkodásnak a folyamata iránt.
- Érdeklődés az egyetemes etikai elvek iránt , bírálják a felnőttek képmutató viselkedését.

TOVÁBBI JELLEGZETESSÉGEK

- Vágy megmutatni a függetlenséget, önállóságra való képességet (lázadások a függőség ellen).
- Felnőtt világ tökéletlenségeinek kritikája, és új alternatíva keresése.
- Rádöbbenés a szülők tökéletlenségére. Eddig szülők a modellek, akikkel azonosultak kisgyerekkortól. Mivel lehet őket helyettesíteni? Egy ideálként szolgáló személlyel vagy eszmerendszerrel lehet azonosulni. De a választott ideál vagy eszme általában utópisztikus.
- Kohlberg erkölcsi gondolkodási szakaszai közül a „Posztkonvencionális szakasz”.

AZ IDENTITÁS ALAKULÁSA, AZ IDENTITÁSKRIZIS ÉS A KRIZIS LEZÁRULÁSA

- Lezárulás: ha elkötelezte magát nemében, foglalkozásában, ideológiájában, céljaiban, összefüggő, konzisztens énkép, belső normák kialakulása. Folyamatában egyik területen kialakulhat, más területen nem. Pl. ideológiában igen, pályaválasztásban nem.
- Biológiai érés, gondolkodás változása, ismeretek, tapasztalatok bővülése, a felnőtttség közeledésének tudatosulása: új identitás kialakítását teszi szükségessé. „Ki vagyok én? Milyen vagyok? Merre tartok?” –jellegű kérdésekben fogalmazódik meg.

ERIKSON

SZAKASZELMÉLETE

- Erikson: serdülőkor fő feladata az identitásképzés. Társadalom új életfeladatokkal, új megmérettetésekkel szembesíti. Serdülőkorban 4 korábbi, újraéledő fejlődési krízist kell újra feldolgozni.
 - Bizalom problémája újraéled serdülőkorban: olyan személyek keresése, akiknek hihet és akiknek saját megbízhatóságát bizonyíthatja. Barátok, eszmék, ideológiák keresése. Sokszor bizalmatlanság alakul a felnőtt világgal szemben, vagy cinikus közöny.
 - Autonómia igénye újra megjelenik, saját életéről maga kíván dönteni.
 - A kezdeményezés igénye újraéled: milyenné váljak, célok, nagy álmok
 - Teljesítmény igénye új változatban: nem korlátozódik a tanár által kijelölt feladatokra, saját érdeklődési körök, saját munka minőségéért vállalt felelősség megjelenése.

ÖNÉRTÉKELÉS VÁLTOZÁSA

- 14-15 év: Problémát jelent serdülőknek, hogy különbözőnek mutatják magukat helyzettől, csoporttól függően, szerep-próbálgatások.
- Tényleges viselkedést és elvárt viselkedésük közti eltéréseket észlelik, ideális énjüknek nem felelnek meg, ezért egyre több önmegfigyelést végez saját tulajdonságait illetően.
- Mennyire vagyok elégedett önmagammal? Fontos: megnyerő külső, társas elfogadottság, népszerűség. Önértékelés bizonytalan, szélsőségek között ingadozhat. Melyik az igazi én?
- Serdülőkor végére az eltérő „én-ek” összebékítése meg kell történjen, fő feladat a felnőtté válásban az identitáskrízis megoldása és a nemi identitás megszilárdítása. Testkép fontossága.

A PSZICHOSZEXUÁLIS IDENTITÁS ALAKULÁSA

- Freud elméletében: genitális szakasz. Azonos nemű szülővel való azonosulás megszilárdul.
- Szexuális vágy, de vérfertőzés tabujának megértése, társadalmi korlátozások révén családon kívüli partner keresése.
- Tapasztalat hiányában új viselkedésformákat kell elsajátítania.
- Másrészt a szülőkről kell érzelmileg leszakadnia, leválnia, ami addig az élete során az érzelmi biztonság alapja volt, „érzelmeit át kell helyeznie”, a kortársak felé kell fordulnia.
- Erős szülői függés fennmaradása későbbben a házastársi kapcsolatot veszélyezteti. A szülőkről való érzelmi leválás a serdülőkor alapvető konfliktusa.

- Megfigyelés és önmegfigyelés intenzív, mások megítélésének, önmegítélésnek, társadalmi megítélésnek integrálása kell bekövetkezzen.
- Elköteleződések, saját álláspontok, célok kialakulása serdülőkor végére, ifjúkorra.
- Önmagáról következetes képet igyekszik kialakítani, ami sok feszültséggel jár, sokszor önmagán és másokon vezeti le.
- Identitáskrízisnek sokféle tünete lehet: iskolából kimarad, éjszakai kimaradozások, antiszociális magatartás, bizarr életformák, szexuális zavarok, öngyilkosság, veszélykeresés.

A SERDÜLŐ-SZÜLŐ KONFLIKTUSOK OKA ÉS TARTALMA

- Kritikus gondolkodás, önállóság iránti igény: szülőkéttől eltérő értékelések és célkövetések, önállóság állandó hangsúlyozásának igénye.
- Ugyanakkor tudja függő helyzetét.
- Szülő követelése: függetlenség és felelősség összhangja (ha független, akkor takarítson ki, mossa ki zokniját, ne költsékezzon, tudjon felelősséget vállalni önmagáért stb.)
- Konfliktusok látszólag lényegtelen dolgok sora körül jelenik meg: dac, önérvényesítés: saját identitás keresése (frizura, pontosság, öltözködés, rendtartás stb.)
- Másrészt a szülők kritizálása, „lefokozása” a leválást segíti.

- Típusos konfliktusforrás: Ha a serdülő az önállóságnak csak a kellemes vonatkozásait igényli. Ha a szülő a leválási törekvést sérelemként fogja fel és minden vonatkozásban akadályozza. Ilyenkor túl heves lázadás következik be, vagy a későbbi kapcsolatokat, családalapítást gátló önállótlanóság.
- Probléma, ha „kitör” és teljes mértékben családon kívüli kapcsolatokat épít ki, ha a kortárcsoportok egyedüli fontossága, ami elmozdítja a szülők fizikai és érzelmi közelségétől. Kontrollálhatatlanná válik életvezetése.
- Általában azonban a kölcsönös függés új formája alakul ki a serdülő és családja között, ami a serdülőnek egyenlőbb szerepet és egyenlőbb kötelességeket szab ki.
- Szülőkkel: közös étkezések, vásárlás, otthoni munka. Kortársakkal közös tevékenységek, pihenés, játék.

TÁRSAS KAPCSOLATOK JELLEGE

- Kortársak jelentőségének növekedése: a biztonság, intimitás, önértékelés új forrása.
- Serdülés kezdetén általában azonos nemű csoportok alakulnak:
- Tevékenységek, érdeklődési körök szerveződnek (pl. sport, zene stb.)
- Ezek önkéntesen szerveződő csoportok, szabad választás alapján, hasonló emberek.
- Később különböző nemű kortárs csoportok is alakulnak (korcsolyapályán, uszodában, fagyizóban, lakótelepen)
- Később: fiúk-lányok csoportosan járnak házibuliba, moziba- de főleg azonos neműekkel töltik az időt.
- Később: párkapcsolatok alakulnak, szerelem, majd a csoportok széthullanak: út a felnőtté válás felé.

AZ IDENTITÁS SZINTJEI: JAMES MARCIA

- **1. Identitásdiffúzió:** Nem rendelkezik a serdülő integrált énképpel. Célt megfogalmaznak (pl. ilyen vagy olyan foglalkozást akarok stb.), de nem tesznek lépéseket a megfogalmazott cél felé. Érdektelenség, cinizmus jellemző.
- **2. Moratórium:** E szinten azok állnak azok a serdülők, akik éppen identitáskrízisüket élik. Aktív válaszkeresés, de az ellentmondások megoldását még nem találják, döntésképtelennek tűnnek.
- **3. Korai zárás:** Elkötelezik magukat foglalkozási, ideológiai téren, de nem mentek át identitáskrízisen, passzívan elfogadják, átveszik a család álláspontját; átgondolás nélküli szabálykövetés, elvárások követése.
- **4. Az identitás elérése:** krízisen átestek, elkötelezettség alakult ki több vonatkozásban, felülvizsgálták családjuk nézeteit, és elvetették, ami identitásukhoz nem illeszkedik.

- Fejlett országokban az iskoláztatás elhúzódása a gazdasági függetlenség elérésének hosszú késését eredményezi, felnőtt élet kezdete kitolódik magasabb életkor felé.
- Elvárás, hogy a fiatalok az iskolás évek befejezéséig, de legalább 18 éves korig ne alapítsanak családot.
- A társadalom bizonyos változásokat adott időszakban nem enged meg a fejlődési átmenetek időszakában.
- Így a serdülőkornak mint fejlődési szakasznak nem pusztán biológiai, mentális, hanem társadalmilag meghatározott vonatkozásai is vannak.
- Várhatóan az oktatásban töltött növekedni fognak a jövőben, így a gazdasági függetlenség, munkavállalás még későbbi időszakra tevődik majd. Így a felnőttiségre jellemző teljes felelősségvállalás is kitolódik.

- Gyermekkorból a felnőttkorba való átmenetet konfliktusok terhelik, a személy szexuális érésének és a felnőtt szerep iránti igényének következtében, de ennek lefolyását, megélését társadalmi-kulturális tényezők is meghatározzák

KÖSZÖNÖM A FIGYELMET!

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE